

Максимець В. О.

ORCID: 0000-0002-8528-5986

*старший викладач кафедри китайської мови і перекладу
факультету східних мов*

*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

ЖІНКА ЯК “ІНША” В ЧОЛОВІЧОМУ СВІТІ: ХУДОЖНІЙ ДОСВІД ЦАНЬ СЮЕ І ГАЛИНИ ПАГУТЯК

Ключові слова: Цань Сюе, Галина Пагутяк, жіноча проза, ідентичність.

Компаративістських досліджень, присвячених творчості Цань Сюе (殘雪) і Галини Пагутяк, у нашому літературознавстві ще немає. Проте філософічність, психологізм, інтелектуалізм, міфопоетичне мислення, герметизм, притаманні стилю обох письменниць, виявляють типологічну спорідненість цих індивідуально-авторських варіантів жіночої прози.

Спираючись на різні історико-культурні традиції і реалії, Цань Сюе і Галина Пагутяк солідаризуються в задумі відтворити складність буття жінки в чоловічому світі. Так ними реалізується певна програма жіночого письма, на основних моментах якого в «Жіночій соціальній ролі, жіночій уяві та “відьомському мисленні”» наголошував Лоу Чжао Мін (樓肇明), зокрема: роздуми про роль жінки в суспільстві; досвід і психологічні характеристики жіночого “Я” як перспектива для спостереження за соціальним життям, історією та природою; відтворення психології та уяви жінок, які віддають перевагу прозорінню, інтуїції та синестезії. Крім того, у художньому досвіді висвітлення жіночої екзистенції Цань Сюе і Галини Пагутяк є перегук з ідеями Л. Ірігаре (“Дзеркало іншої жінки”) щодо сприйняття жінки як іманентної Іншої панівною чоловічою “мовою”.

Оповідання Цань Сюе і Галини Пагутяк ми інтерпретуємо авторськими варіантами психоаналітичної прози про жіночу екзистенцію, що розгортається в реальному або ірреальному топосах. Декодуючи стереотипні уявлення про жіночі “ролі”, обидві письменниці зосереджуються на питанні ідентичності жінки-персонажа.

Одним із прикладів осмислення Цань Сюе образу жінки як Іншої є оповідання “Віл” (公牛). Його буквальним змістом є розповідь про шлюб, що перетворився на паралельне існування уже чужих одне

одному людей. Але завдяки авторській інтерпретації таких архетипно-міфологічних образів, як “віл”, “дім”, “сад”, “дзеркало”, воно стає історією про невіднайдену жіночу ідентичність. Авторка розгортає мотив руйнування дому, людського тіла (старості), смерті (образ білого простирадла) з одного боку й очікування героїнею змін у житті (бажання побачити вола) – з другого. Дзеркало, у якому жінка намагається побачити вола, стає символічним кордоном, який вона прокладає на межі “свого” світу. Для чоловіка вона Інша і приймає це. Не почувавшись щасливою в домі, що руйнується, жінка обирає сад. Але чужі сліди в саду і зів’ялі квіти є символами небезпеки та неспокою. Отже, оповідання “Віл” – це і про екзистенцію жінки, яка усвідомлює руйнування своєї родини (дому), неможливість побачити омріяне (вола) та кінечність свого життя (розбите дзеркало, зів’ялі квіти, біле простирадло) як певну розплату за те, що не знайшла в собі сміливості розірвати зв’язок із чоловіком, для якого завжди була “іншою”, “чужою”.

У ролі програмового твору Галини Пагутяк з цієї проблематики є новела “Інша”, де постає образ жінки як Іншої з погляду чоловіка, який визнає тільки патріархальну модель родини. Для нього вона Інша, бо не відповідає уявленню про “ідеальну” жінку – берегиню домашнього вогнища. Натомість у власному самовизначенні жінка уявляє себе не жертвою, а жінкою-воїном. Два мотиви – (само)ідентичності і двійництва – визначають і композицію новели: спочатку чоловічий “голос” озвучує своє розуміння ролі жінки в родині. Тоді жінка вдається до самоаналізу, з’ясовуючи причини своєї інакшості в очах чоловіка. Двійництво як стан душі героїні оприявлює складність цього образу. З одного боку, жінка звинувачує себе в тому, що “створила” чоловіка-свиню. Переосмислюючи в образі жінки античну Цірцею, яка перетворювала чоловіків на тварин, Галина Пагутяк дає йому іншу інтерпретацію: на відміну від міфічної чарівниці, жінка страждає від такої здатності, вважаючи її родовим прокляттям. Отже, мова про трагічну тяглість ситуації, коли адаптація жінки до чоловічої моделі родини обертається втратою особистості. Із другого боку, драматизм героїні в тому, що свою Інакшість вона вимушена приховувати. Мотив двійництва оприявлюється й у двох хронотопах із двома іпостасями жіночої екзистенції – жертви, що створила власного тирана (в реальному), і демона, що знищує те, що вона вважає в’язницею власного “Я” (в ірреальному).

Отже, проблематика жіночої екзистенції в Цань Сюе і Галини Пагутяк оприявлюється в мотивах пошуку прихистку, втраченого раю, обстоювання права на власне “Я” і на свій “Інший” простір.